

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wniosku posła Sawczaka w sprawie założenia nowego gimnazyum z językiem wykładowym ruskim.

Wysoki Sejmie!

Dnia 3. marca 1892 podali poseł Dr. Damian Sawczak i towarzysze do łaski marszałkowskiej wnioszek następujący:

Zważywszy, że kraj nasz ma za mało gimnazyów w stosunku do liczby swojej ludności i swej potrzeby, tudzież w porównaniu z innymi krajami koronnymi monarchii;

zważywszy, że zwłaszcza południowo-wschodnia część naszego kraju na siedm powiatów z liczbą 595.000 dusz, oprócz niższego gimnazyum w Buczaczu, nie posiada ani jednej szkoły średniej;

zważywszy, że ta część kraju jest przeważnie zamieszkała przez Rusinów, bo obok 31.8% mieszkańców, używających języka polskiego, znajduje się w tej części kraju 66.52% mieszkańców, używających języka ruskiego;

zważywszy, że Rusini w ogóle na blisko trzy miliony dusz w Galicyi mają tylko jedno gimnazyum ruskie we Lwowie i cztery klasy równoległe w Przemyśle,
podpisani wnoszą,

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by w południowo-wschodniej Galicyi, naprzykład w Czortkowie, Buczaczu lub Kołomyi założył gimnazyum z ruskim językiem wykładowym.

W tej samej sprawie podał poseł Sawczak dnia 11. marca 1892 petycję Rady powiatowej kołomyjskiej (l. 749) żądającą utworzenia przy gimnazyum kołomyjskiem paralelnych klas z językiem wykładowym ruskim.

Rada szkolna krajowa oświadczyła się już w swoim sprawozdaniu, że uważa, iż rozszerzenie wykładów gimnazyalnych w języku ruskim jest możliwem, byle się wykonywało stopniowo a gdy się Wydział krajowy odniósł do Rad powiatowych w Buczaczu, Czortkowie i Kołomyi z zapytaniem, czy te Rady powiatowe życzą sobie założenia gimnazyum z językiem wykładowym ruskim w granicach swoich powiatów, oświadczyła się Rada powiatowa Kołomyjska za utworzeniem takiego gimnazyum w Kołomyi.

Brak sił nauczycielskich, posiadających zupełną kwalifikacyę, przepełnienie wielu zawodów, wymagających gimnazyalnego wykształcenia, nie przemawiają za spiesznem tworzeniem nowych gimnazyów w kraju, a utworzenie szkół zawodowych może się wydawać pilniejszem zadaniem; wielu też trwa

w tem przekonaniu, że rozwój literackiego języka ruskiego i rozpowszechnienie znajomości tego języka znalazłyby dla siebie najodpowiedniejsze warunki w gimnazyach, w którychby niektóre przedmioty były wykładane po polsku a inne po rusku. Słuszność jednak domaga się tego, aby rodzice, którzy pragną, żeby ich synowie pobierali nauki w gimnazyum o wykładowym języku ruskim, mogli tego celu dopiąć, nie ponosząc ciężkich ofiar. Jeśli ci rodzice zamieszkują południowo-wschodnią część kraju naszego, muszą dziś synów swoich posyłać do zbyt dla nich odległego gimnazyum akademickiego we Lwowie, skoro bliższe gimnazyum w Stanisławowie, Kołomyi i Buczaczu mają język wykładowy polski. To też widzimy, że ilość uczniów narodowości ruskiej jest w tych wszystkich trzech gimnazyach znaczną i że żadne inne gimnazyum z językiem wykładowym polskim nie posiada tylu uczniów narodowości ruskiej jak gimnazyum w Kołomyi i Stanisławowie. Do gimnazyum w Kołomyi uczęszcza 428 uczniów a pomiędzy tymi 168 Rusinów, do gimnazyum w Stanisławowie 508 uczniów, a pomiędzy tymi 125 Rusinów, do niższego gimnazyum w Buczaczu 283 uczniów a pomiędzy nimi 86 Rusinów. Zachodzi tedy istotna potrzeba założenia w tej części kraju nowego gimnazyum z językiem wykładowym ruskim.

Miejscem wskazanem dla założenia takiego gimnazyum jest Kołomyja. Zatem przemawiają nietylko oświadczenie Rady powiatowej kołomyjskiej i geograficzne położenie, ale także ta okoliczność, że polskie gimnazyum istnieje w tem samym mieście i że przeto młodzież polska i ruska będą tu miały posobność do zawiązania wzajemnych a wielce pożądaných stosunków.

Jakkolwiek rozwój literackiego języka ruskiego postąpił znacznie w ostatnich latach dwudziestu, niepodobna tać przed sobą trudności, jakie napotyka także teraz założenie nowych szkół średnich z wykładowym językiem ruskim. Ilość nauczycieli gimnazyalnych, mogących wykladać po rusku, jest dotąd nie wielką a w obec tego, że niektóre dawniejsze książki i nawet niektóre podręczniki szkolne dotąd będące w użytku są napisane w języku skażonym obcemi naleciałościami, zależy od starannego doboru sił nauczycielskich, zachowanie czystości i samodzielności języka ruskiego, o które wszystkim obywatelom kraju wielce chodzić musi.

Te trudności nie mogą jednak przeszkodzić założeniu nowego gimnazyum w Kołomyi z wykładowym językiem ruskim. Gimnazyum to będzie się rozwijać stopniowo; w pierwszym roku zostanie tylko pierwsza najniższa klasa utworzoną a ilość klas będzie się powiększać z każdym rokiem, dopóki kompletne gimnazyum nie powstanie, naturalną rzeczą kolejną. Jak długo wreszcie ilość klas i uczni tudzież układ ciała nauczycielskiego, nie będą dość wielkimi, aby choćby niekompletne jeszcze gimnazyum posiadało warunki samoistnego istnienia i jak długo osobny budynek dla tegoż gimnazyum wykończonym nie będzie, może wspólna dyrekcya kierować polskiem i poczynającym się dopiero ruskiem gimnazyum w Kołomyi. Mając ciągle na oku potrzeby języka ruskiego i względy pedagogicznej natury, nie ulega wątpliwości, że się da utworzyć do lat kilku osobne gimnazyum ruskie, będące instytucją, stojącą na straży czystości języka ruskiego i czyniącą istotnie zadość, tak wymaganiom kraju, jakoteż słusznym wymaganiom rodziców.

Z tych wszystkich względów komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

W myśl artykułu 7. ustawy z dnia 22. czerwca 1867 wzywa się Rząd, aby obok istniejącego już w Kołomyi gimnazyum z wykładowym językiem polskim założył stopniowo w temże mieście nowe gimnazyum z wykładowym językiem ruskim.

Tem samem petycye Rady powiatowej kołomyjskiej L. s. 749 i petycya miasta Czortkowa L. s. 1470 zostają załatwione.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Wojciech Drieduszycki.